

Курсан Пахыр Чандеки

ТАБЕРИК

**Республикалык «Нур борбор» чыгармачылык бирикмесинин
Баткен областтык бөлүмү тарабынан сунушталган**

Ош - 2012

УДК 821.51
ББК 84 Ки 7-5
К 93

К 93 Курсан Пахыр Чандеки
 Таберик: Ырлар. – Ош: 2012 44 б.

ISBN 978-9967-26-768-8

Кыргыз журтчулугуна илимпоз-окумуштуу жана акын катары таанылган Курсан Пахыр Чандекинин, бул китеби негизинен кыргыз тилинин тээ байыркы тил экендигин, ал жалпы кыргыз журтчулугуна таандык экендигин далилдесе, экинчи тарабынан анын бүгүнкү күндөгү проблемасын, ой-кырын ырга салып, ошондой эле анын кереметтүүлүгүн далилдөөгө аракет кылган. Акындын бул жетинчи ыр жыйнагы. Китеп жалпы чөйрөгө арналган.

К 4702300200-12

ISBN 978-9967-26-768-8

УДК 821.51

ББК 84 Ки 7-5

© Пахыров.К. 2012.

АКЫН ЖӨНҮНДӨ АЛГЫ СӨЗ

Бул жарыкчылыкта ар бир адам өзүнчө аалам экендиги талашсыз. Колума алып окуп чыккан бул «Таберик» китеби жөнүндө өз оюмду айтпай коюуга болбостугун баамдадым. Анткени, акын жүрөгүн акын гана ачык түшүнбөсө, балким катардагы окурмандардын баам-парасаты жетпей калар. Балким, бул сөзүмө айрымдар таарынып, айрымдар неге деп таң калары да шексиз. Келгиле, талашып-тартышып олтурбай эле Курсан Пахыр Чандекинин өзүнүн ырына кайрылалы:

«...Ашык болдум, сүйдүм жарык дүйнөнү,
Абайладым мага келген өмүрдү.
Шерик болгон тагдырыма ырахмат,
Бир ирмемге көкөлөттүм көңүлдү.

Бай болбодум, сук болбодум дүйнөгө,
Таазим кылдым жолдош болгон өнөргө.
Узун-узун дабан ашып жол басып,
Маакул келдим момунчулук өмүргө...» - деп жарык дүйнөгө, өз тагдыр–насиб өмүрүнө ыраазычылыгын, жүрөгүнөн чыккан ыр саптары аркылуу аян кылуунун өзү канчалык дейсиз.

Башкасын айтпаганда да, Курсан Чандеки чыныгы жашоосунда «өнөргө таазим кылып, бул дүйнөнүн азгырмалуу сук дүйнөсүнө аралашпагандыгы» таң калтырат. Бүгүнкү күндөгү атак-даккын айтпаганда да, тээ бала чактан калыптанган устачылыгы, багбанчылыгы, айдоочулугу деги эле адам баласынын жашоосуна күн сайын керек болуучу мээнеткечтиги менен деле кыйла тагдыр күтүп жашагандыгына шек кылбай деле койсо болот.

Менин негизги айтайын дегеним, Курсан Чандекидей тырмак учу көрүнгөн эмгек кылгандар, төшүн чаап, мен дүйнөнү дүңгүрөтүп салдым дешип чыгышмак, чыгып деле жатышат. Кыргыз элине опол тоодой эмгек жасап, кыргыз журтчулугуна илимпоз-окумуштуу, тилчи, акын катары белгилүү болгон бул адам, ушул учурга чейин Жазуучулар бириликине мүчө болбоптур.

Тагдырдын салган чыйыр жолу деп, ааламы-илимий дүйнө менен көркөм сөз дүйнөсүн эриш-аркак туу тутуп келе жатканын көр.

Колуңуздагы китеп чындыгында эле «Таберик». Андагы алтындай дат баспаган кыргыз элинин тээ түпкүрдөгү түгөнгүс байлыгы болгон сөз берметтерин таап, аны бүгүнкү күнгө кайрып келүүнүн өзү эрдик эмей эмне?

Кээде биздин кеңкелестик кылма жайыбыз бар. Өзүбүздүн сөзүбүздү өзүбүз жерип, өзүбүздүн баш киймибизди башкага берип. Иши кылса кыйла кырспыз. Курсан агай башка журт бапестеп сүйлөп жүргөн сөздөрүбүздү өзүбүзгө кайтарып, ал сөздөрдүн ар бирине түшүнүк жазып, кыскасы кыргыз журтчулугуна тилчи катары төл сөздөрүбүздү кереметтүү ыр саптарына айландырып олтурат. Анын алп дүйнөсүнүн тереңдиги мына ушунда. Олчойгон пайдасыз томдуктан, колуңуздагы күн көрүнгөн китептин артыкчылыгы ошондо.

Агай быйыл 60 жаштын кырын ашып, Пайгамбар жашына бараткан учур. Эл эңсеп күткөн эмгектери жарык көрүп, окурман кыргыз калкын сүйүнтө берсин. Агай жөнүндө айтыла турган алгы сөз али алдыда. Ошондой болсо да, акын-агайдын бул ирет бизге сунган «Табериги», түмөн кыргыз элинин байлыгына айлансын деген тилек кылууну туура таптык.

***Сабыралы АБДУКАРИМОВ,
Кыргызстан Жазуучулар бирлигинин мүчөсү,
акын-жазуучу. Республикалык «Нур борбор» чыгармачылык
жааштар бирикмесинин
Баткен облустук бөлүмүнүн төрагасы.***

ҮМҮТТҮҮ КҮНДӨР

Ыр түрмөк

Жалбырактар сапырылып күз болду,
Сагынычтуу көңүл жазгы күндөргө.
Кыярган кеч кызгылт нурга боёлду,
Үмүттүү күн, өмүр өчпөс дүнүйө.

Деңиз чалкыйт мемиреген көгүш нур,
Көңүлүмдү алыстарга арзыткан.
Обону бар, кумары бар бул бир ыр,
Эңсөөлөрдөн, сагынычтан көз жарган.

Шыбыргактайт күзгү жамгыр эшикте,
Туман чалган бозгул дүйнө, коюу түн.
Аппак таңга, үмүт менен эртеңге,
Арзуулары өнөт өчпөс сүйүүнүн.

Жалбырагы самсаалаган дарактар,
Түн сиңирип, тыптыч гана уйкуда.
Шыбыр айтат шыбыраган тамчылар,
Кулак түргөн түнкү мухит сырдаана.

* * *

Балпалаңдап кар жаар балким эртеңге,
Аз убакыт алыстарга айрылык.
Тунжурган жарык өчпөс терезе,
Көөдөнүмдө купуя сыр, жаңырык.

Кош дебейли, коштошууга али эрте,
Акыркы эмес жамгырлуу түн, күзгү кеч.
Алыстарга алып учат делебе,
Сагынычтын оту чексиз, ченебес...

Жолугабыз көзгө тааныш жолдордо,
Ошондо да алтын, сары күз болор.
Аппак мөңгү чагылышып тоолордо,
Балким анда жылдыз толгон түн болор.

Сени эңсейм балалыгым бараандуу,
Мезгил менен сулуулугуң өлчөнгүс.

Учкан куштай артта күндөр аялуу,
Дүйнө, өмүр, үмүттүү күн өзгөргүс...

* * *

Каркыралар кайда учушуп кетишти,
Кыйкуулаган үнү калды кулакта.
Кесип өтүп көз мелжиген мухитти,
Канат каккан элес калды асманда.

Ойлорумдан тумар кылып мойнуңа,
Таккым келди ак кагазга дубалап.
Каркырадай асман мелжип сапарда,
Өтсө дедим өмүр жолун тууралап.

Катар-катар турна катар адамдар,
Сапары бар, келиш-кетиш ыраакта.
Кызыгы шу-бирдей эмес тагдырлар,
Эне жерден руху туташ ааламга.

Мелмилдеген көкмөк деңиз жээгинде,
Шарпылдаган толкундары ай баттуу.
Таазим кылып турамын Эне Жерге,
Асман бою дилим тооба, тазаруу.

* * *

Шыбыргактап кар баштады бүгүн кечте,
Кайдадыр учуп өттү ала каргалар.
Түнсүз мухит, боз чалгындуу иңирде,
Шыбырашып сыр айтышат дарактар.

Самсаалаган ничке мажүрүм бутактар,
Көтөрөлбай кардын учу жер чиет.
Кар жамынган күзгү кечте дарактар,
Жалбырагы али түшүп бүтө элек.

Сапарымда арзып көңүл сагынган,
Сырдашымсың дүнүйөмдө эң жакын.
Бир төгүлүп алуу үчүн сактаган,
Күтүүлөрүм шыбыргагы ак кардын.
Күзгү кечте, кар баштаган иңирде,
Кайырлашпай кетип калдык таарыныч.
Арзып келген үмүт толо бул кечте,
Толуп-ташып кайрып келер сагыныч...

Рубаилер

Жошкун дүйнө шар-шаралар аралаш,
Өмүр өтмө-түгөнгүс да, талыбас.
Туюп-туйбай, уйку-соодой тирүүлүк,
Улуулукта бир ирмемге арзыбас.

Түрлүү өндөр, түркүм боёк түр оңбос,
Көкмөк асман, көңүл гүлү жоголбос.
Каршылыктан оту жанып жашоонун,
Кайыл келген акыл өзүн жоготпос.

Асылдыктар алтын менен ченелбес,
Өтөр өмүр жакшылыктар эскирбес.
Тутка болгон жарыктыкка түбөлүк,
Ыйык ыйман нуру асти кемибес.

Досу-жарлар жан жагында өнөктөш,
Дос-жарансыз көңүл гүлү гүлдөбөс.
Ынтызарлык ички дүйнө, сулуулук,
Мээримдердин шарапаты төгүлбөс.

* * *

Мейман, болуп келдик эле жарыктык,
Дүрү-дүйнө насип күнгө раазылык.
Бейопоо деп тирүүлүккө наалыба,
Опоо болуп эч бир нерсе калалбас.

Келди-кетти, өтөр-кетер жолоочу,
Шардаанада өмүр жолун улоочу.
Чын дүйнөдө түбөлүктүү бейишиң,
Жарыктыктын бир күндөй болалбас.

Кемчилдиги такыр бүтпөс түрүүлүк,
Канат кылбай жеңил ойлор жүгүрүк.
Сабыр кылмак асылдыктын белгиси,
Шүгүрчүлүк ак жолунан адашпас.

Акыретте бирдейликти унутпа,
Менменсинип өзгөлөрдү пастутпа.

Жүз жыл жашап түшсөң ажал отуна,
Солдон оңго карганча болалбас...

* * *

Тагдырыңда тушкар болор канчалар,
Туйгун адам туштап көңүл оорутпас.
Жолугар бир жокчулуктун жону бош,
Март адамдар берип карзын доолабас.

Жакшылык кыл, бири-бириңе көмөктөш,
Жакшылыксыз дүйнө бир чөл гүл өспөс.
Жакшылыктын шарапаты түрүүлүк,
Бакылдыктын багы асти көгөрбөс.

Корсулдаган тотон көңүл оорутар,
Сөз маанисин туюп-билип андабас.
Бычак уруп, дил жаралап, сыздаткан,
Наадандыгын, акмактыгын байкабас.

Дилде өндү бабалардын ыргагы,
Обон болуп кыйырларга арыбас.
Ошол обон агып турсун булактай,
Булак суусун ичкен дүйнө карыбас.

* * *

Жарыкчылык түркүм дүйнө тирүүлүк,
Ышкы-кумар, ынтызарлык солубас.
Озуп өтүп мараларга арыбай,
Буудан болгун, ташыркабас, арыбас.

Учкан куштай мезгил өтөр билинбей,
Өткөн өмүр кайра артка кайрылбас.
Туш-тушунда сапар самап туйлаган,
Тулпар болгун узун жолдо чаалыкпас.

Сырдуу дүйнө самоо менен санаалар,
Сабыр-канат жеңип чыгар жеңилбес.
Бийиктерден алыстарды көздөгөн,
Туйгун болгун өткүрлүгү кемибес.

Көздүн нуру, өчпөс мээрим, тунуктук,
Бийман-ыйбаа, ызат-урмат түгөнбөс.
Адам болгун аты улук ыйыктык,
Улууктан рух дүйнөсү бөлүнбөс.

* * *

Күндөр, айлар, жылдар жылар, агылар,
Кечтер кирип, таңдар атып жарышып.
Күн жарыктык, түн караңгы табият,
Бир-бирине эгиз дүйнө ылайык.

Жүрөк кагат токтогончо тыным жок,
Күн менен түн кан тамырлар туташып.
Шарпыланган толкун эч бир токтобойт,
Айбат салат кыргак менен алышып.

Бири кетсе, бири келген уланып.
Өлүм, өмүр бирге жүрөт жанашып,
Каршылаштан өнүп-өскөн дүйнүйө,
Жаралгандын жашаарында не айып?

Күрөш жүрдү көргөндөргө тамаша,
Жыкканы шер, жыгылганы болду ыза,
Ызаланткан, намыстанткан, уялткан,
Алдуулукта, күчтүүлүктө не айып?

Көз күйгүзүп, жүрөгүнө чок салган.
Сурайылдай суксур бою кулпунган,
Өмүр бою кумарланып жеткирбей.
Суктандырган сулуулукта не айып?

* * *

Жашаймын деп жан алекет жармашып,
Өзүмө деп алдап-жоолап талашып,
Жан-жаныбар бул дүйнөдөн үмүткер-
Көзүң көргөн тирүүлүктө не айып...?

Желбиреген жеңил ойлор жел кайык,
Шамал айдап барар жерден адашып.
түпсүз терең толкундарга урунса-
үзүлбөгөн үмүттөрдө не айып...?

Тунук сууну шапшылаган, булганган,
Акыл айткан насаатты укпаган,
Акчыланган айып билбес дилазар-
Дил ооруткан наадандыкта не айып...?

Туңгуюнтап тура жолду туйбаса,

Талкаласа, кесе, бузса, бүлдүрсө,
Бир жакшылык, мээрим иш кылбаса-
Тотон зөөкүр, акмактыкта не айып..?

Жарык дүйнө, тирүүлүгүң шар-шара,
Жакшылыктар, жамандыктар жанаша.
Жан жараткан жан эгемдин өзү бар-
Тирүүлүктүн өзү таңдуу тамаша...

* * *

Озуп келген байгелерде маарага,
Чаалыкпаган узак жолдо сапарда.
Намыс бербей, мөрөй алып чуркаган-
Тулпарлыкта, буудандыкта не айып...?

Катташпаган, кабар алып турбаган,
Тамыр тартып, мээрим, көңүл бурбаган,
Акыбетсиз көңүл калган таарыныч-
Жакындыкта, туугандыкта не айып...?

Пейли жумшак, заары бар да зору жок,
Кайыл болгон ачтыгына, тогуна,
Кой оозуна чөп албаган бечара-
Чабалдыкта, момундукта не айып...?

Сүйдүм деди сүйүнчүлөп сүйүүнү,
Бойойм деди сүйүү менен өмүрдү.
Сүйдү, күйдү, өчтү, өндү жашады,
сүйүүлөрдө, сүйгөндөрдө не айып...?

Өлдүң, өчтүң, тездетишип көмүшөт,
Жерди казып көмгөндөрдө не айып?

Бардан жоктон бул ааламды жараткан,
Жан жараткан жан эгемде не айып...

* * *

Арзуу, үмүт толуп турат көңүлдө,
Айрылыкпы, сагынычпы күттүргөн.
Бул бир аалам, ашык болгон дүйнүйө,
Сезимдердин салтанаты сүйүүдөн.

Мелтиреген, мелмилдеген көк жайык,
Мен баралек улуу тоолор артында.
Барам дедим, баралбадым ынтызар,
Сагынычтын жолу калды мунайым.

Мүрзөлөрдө тыптынч жатат адамдар,
Бакырышып, айкырышып талашпай.
Түпсүз дүлөй, дудук болуп жатышат,
Тирүүлөргө ичте сырын айталбай.

Кайда кеткен көпөлөктөр көрүнбөйт,
Жылуу жерге жашынышып алдыбы?
Уйку-соодо жазды эстеп үргүлөп,
Мээр чөбүн тиштеп алып жатабы?

Борошолоп боройлогон кар тозоң,
Жарык турган терезеден көрүнөт.
Талаа кийген жумшак мамык аппак тон,
Кар астында көпөлөктөр өлүшпөйт.

* * *

Келдим эми сапар карып кетермин,
Чын үйүмө чындап барып жетермин.
Кандай болбойт андан ары дүнүйө-
Ойлоп-ойлоп акырына жетпедим.

Тоолор калаар, гүлдөр ачылып,
Билинбестир көп ичинде кеткеним.
Келип-кетип чарк айланган дүнүйө-
Башы кайда, соңу кайда билбедим.

Басып өткөн издер калды аркада,
Дайын болуп бул жарыкка келгеним.
Шаршаралуу агып өткөн дүнүйө-
Шардаанада калар жыйган-тергеним.

Арзууларым арыбаган тулпарым,
Мараларга дегдеп жашап келгеним.
Үмүт өчпөс оттуу жарык дүнүйө-
Өлсөм дагы сенден алыс кетпесмин.

Караңгы гөр жатар жериң таш-турпак,
Моюн толгоп мен барбаймын дебесмин.
Мараларды чектеп койгон дүнүйө-
Кантсем дагы кадырыңа жетермин.

* * *

Тил безеген булбул тынар, соолугар,
Озуп келген тулпар арыр, жыгылар,
Мерчемдерди өлчөп кылган дүнүйө-
Жарыктыктын бир билгени бар чыгар.

Неге мени мынча салкын карайсың,
Өзгөрүлүп бийик болуп алыпсың.
Оомал-төкмөл, оодарылма дүнүйө-
Үмүт үзбөй жан жагыңда турамын.

Көңүлүмдө дос санадым сени мен,
Сырдашаарым чын көңүлдөн жалгыз сен.
Арзым айтар, төгүлөөрүм дүнүйө-
Өлбөстүгүн суранамын эгемен.

Шүгүр кылам жан эгеме, аллага,
Өмүр берген, насип берген адамга.
Барга-жокко бирдей турган дүнүйө-
Сабыр менен аты улук ааламда.

Келиши оңой, кетиши кыйын кайгылуу,
Балдар бактын, өмүр өчпөс улалуу.
Коштошууда чукул болгон дүнүйө-
Узатууда өмүр мүшкүл аялуу.

Эл акыны Э. Эрматовго

Булбул болуп таңшып келдиң чаалыкпас,
Узак жолдо дулдул-болдуң аарыбас.
Дайра болуп актын алыс чөлдөргө,
Башатынан тунуп аккан соолубас.

Канча казса азайбаган, көбөйгөн,
Сырларыңды чети оюлуп түгөнгүс.
Сулуулантагып, көрккө боёп мекенди,
Ырларыңдан килем соктуң көөнөргүс.

Таң калтырып түндүк менен түштүктү,
Тартуу кылдың оту өчпөс сүйүүнү.
Адам үчүн күйгөн жүрөк жарыктык,
Асылдыкка арнап келдиң күчүңдү.

Кызганыч жок, сүйүнүч бар дилимде,
Оомат келип дагы чыктың бийикке.
Көк-Талаага алымсынбай зеригип,
Кетип калдың шардааналуу Бишкекке.

ТӨРТ САПТАР

Көрүп-көрүп, сүйүп-сүйүп ынтызар,
Дүрү-дүйнө ченеп болбос ышкым бар.
Кантип таштайм жетем деген сүйгүлүк,
Бир-биринен ашкан сулуу армандар.

* * *

Көөнүм жетти, колум такыр жепеди,
Көкөлөгөн көрктөр көзүм күйгүздү.
Бугун жетпей өмүрүмдүн эртеңи,
Суктандырып жүрөгүмдү сүйгүздү.

* * *

Мөлтүрөгөн жапар жыттуу кезинди,
Көз алдыма тартып алып келсемби?
Боз уландай колун кармап имерип,
Сени сүйөм, меники бол десемби?

* * *

Мансап үчүн, байлык үчүн жүгүрдүн,
Ээлеймин деп сугалактап күйүктүң.
Жетер жолдо жетишпеген жакшылык,

Нуру кетти жанып турган жүзүндүн.

* * *

Көкмөк асман көңүл гүлү сүйгүлүк,
Түмөн түйшүк түрмөктөрү күнчүлүк.
Санап-санап сагындырган арзуулар,
Сүйүүлөрдүн оту өчпөс тирүүлүк.

* * *

Бөлөк журтта жүрөм тагдыр арманым,
Бул элде дидаарың сенин бөлөкчө.
Ак мөңгүлүү Ала-Тоолуу асманым.
Түгөнбөгөн сагыныч бар өлгүчө.

* * *

Бурганактап борошо, кар эшикте,
Көңүл өйүйт, эзет мени бир нерсе.
Жакшы сөз тап көңүлүмө буюккан,
Оттуу үйүм, кутум ээн калды эле.

* * *

Уя салды чымчык түшкүр түймөйлүп,
Жумурткалап, ачты аны торолтуп.
Жан аябай жем ташыды, чоңойтту,
Балапандар канат байлап кетти учуп.

* * *

Атам кеткен, энем кеткен жетиммин,
Ата-энелүү бала кезим эңсеймин.
Ата-энем кеткен жакты болжолдоп,
Сагынычта жүргөн азыр кезегим.

* * *

Заман келди кимди даңктап ырдайсыз,
Жомоктогу жин-перилер келди учуп.
Тынч отуруп ыргактарды таңшайсыз,
Купуя сыр, кыялдарга туштугуп.

* * *

Жүрөк көргүр сезет, туят улуу рух,
Акыйкатка жолу бекем ыйбайлуу.
Акка карап жүрүш кылар акырет,
Ак жолунда токтоор жери аялуу.

* * *

Очокто от күйүт. Жылдыздуу асман.
От жарыгы далайга. Оюм-арман.
Куптанга ниет кылып жайнамазда,
Кудайга шүгүр кылып отурамын.

* * *

Алла-таалам нурун төктү ааламга,
Айла-амал, акыл берди адамга.
Бейиш болду жарык дүйнө тирүүлүк,
Жин-периге алдырбастан абайла.

* * *

Сугалактап сугуң арпта дүйнөгө,
Сабыр менен таза болсун көкүрөк.
Күнү-түнү тыным албай жан үрөп,
Жыйгандарың араң болор бир күрөк.

* * *

Сөздөрүң курч, эл муюткан каадалуу,
Сезгир, зирек туйгун болуп калыпсың.
Оң келтирип чеңгелиңден чыгарбай,
Оюп жеген кузгун болуп алыпсың.

* * *

Үмүт бир гүл-назиктиги ченде жок.
Соолубайт да сулуулугу жоголбойт.
Үмүт бир от-жарыктыгы ченде жок,
Өчпөйт анда жарык, жалын токтобойт.

* * *

Сабыр бир шер, теңдеши жок кудурет,
Пейлиңизден түнөк тапкан касыет.
Бей сабырда ийгилик жок өкүнүч,
Сабырдуулук-салтанатка жеткирет.

* * *

Арзуу өзү-ашык болуу дүйнөгө,
Шерик болуу кереметтүү сүйүүгө.
Жолдош болуу ажырагыс, айныгыс,
Ысык, ыйык жан дүйнөлүү өмүргө.

* * *

Шүгүр өзү-токчулуктуу, топуктуу,
Пастык эмес, бийиктик бул олутуу.
Жаратканга таазим кылып баш ийген,
Пендечилик ызат-урмат, ыймандуу.

* * *

Кеңге-кең дейт, тарга-тар дейт дүнүйөнү,
Сабыр менен сулуулагын өмүрдү.
Барга, жокко топуктуу бол, бекем бол,
Паста болсоң, эгиздей сез өзүңдү.

* * *

Жан жараткан жан эгемди жарлыгы,
Үмүт менен бул дүйнөнү барлыгы.
Үмүтү жок шайтан дешет жаны жок,
Үзүлбөгөн үмүт өмүр жарыгы.

* * *

Сүй дүйнөнү, жарыктыкка ашык бол,
Тирүүлүктүн улуулугу мына шол.
Жашоо милдет, эгем берген керемет,
Арзуу жолу-махабаттуу ыйык жол.

* * *

Көчөт эктим үмүт менен эртеңге,
Каным, жаным, бактым менин Жер Эне.
Аман кой деп жалбарамын, жалынам,
Жан жараткан Алла Талаа-эгеме.

* * *

Шүгүр кылдым аман-эсен бүгүнгө,
Ниет кылдым бу жарыкты сүйүүгө.
Топук кылдым колдо барга-насибим,
Алла Талаа мага берген күндөргө.

СЕГИЗ САПТАР

Үнүм жетпейт бийикке кыйкырамын,
Атын айтып, кимдидир чакырамын.
Бычак миздүү зоолор асман тиреген,
Чыдам кетип кайдадыр шашыламын.

Шаңгыраган муздак үндөр угулат,
Дайра муздап алды жагым тайгалак.
Жол арыбай сүрү басып сапардын,
Көз байланып, иңир кирип баратат...

* * *

Караңгы түн. Жол табалбайт жолоочу,
Кар гылаңдайт мемиреген мейкинде.
Жолу токтоп тунжураган туюкта
Сапар коштойт жарык өчпөс терезе.

Шыбырайт дарактар: «сапарың алыспы?»
Сиңип барат жолоочу коюу түнгө.
Жер кезер дубана түндүн гарыбы,
Куржун асып кетти мухит дүйнөгө...

* * *

Кыйын болду көңүлдөгү азгырык,
Шерик болду таза жаным мас кылып.
Сезсем дагы өнөрлөрүн шайтандуу,
Кеталбаймын же жазгырып, же качып.

Келем дагы эшигиңе абылып,
Оңдоп болбос ойлорума багынып.
Түпкүрлөрдөн тиреп чыккан кубаттуу
Бул менинби? Шайтан эмес азгырып.

* * *

Мелмилдеген деңиз көрөм түшүмдө,
Толкун урган кыргактары көрүнбөйт.
Калкылдаган жалгыз кайык калаксыз
Көмкөрүлбөйт, мухит түндөн бөлүнбөйт.

Чарбагымда бадам, өрүк гүлдөгөн,
Гүлүн эстеп көңүл эргип сүйүнөт.
Арзым айтып жалбарамын, жалынам,
Мындагылар түшүнөт да, түшүнбөйт...

* * *

Кылкылдаган адам келип чоң жолдон,
Канчалары сиңип кетти мухитке.
Нур-рух келип чексиздиктен, обондон,
Өмүр берди кайра кайтып эртеңге.

Бычак миздүү зоолор сыры каякта,
Мемилдеген түпсүз деңиз, океан.
Түрмөктөлгөн түшүнүктөр бар буякта,
Жараткандын амиринен жаралган.

* * *

Ашык болдум, сүйдүм жарык дүйнөнү,
Абайладым мага келген өмүрдү.
Шерик болгон тагдырыма ырахмат,
Бир иримге көкөлөтгүм көңүлдү.

Бай болбодум, сук болбодум дүйнөгө,
Таазим кылдым жолдош болгон өнөргө.
Узун-узак дабан ашып жол басып,
Маакул келдим момунчулук өмүргө.

* * *

Сыр ачылбай купуя дүйнө, өмүрлөр,
Акты заман ээ-жаа бербей ашыгып
Белгилери кайда калар бул күндөр,
Чексиздиктин катмарында катылып.

Ак кагазга тиздим дилде сөзүмдү.
Сөздөрүмө коштум жүрөк үнүмдү.
Обон болгон ыргагында өмүр бар,
Билдим, туйдум, сездим ачтым өзүмдү.

* * *

Жомоктогу заман келди чын болуп,
Жылдар, айлар кереметке жык толуп.

Канат байлап учуп калды ар бир жан,
Мезгилдерден, мейкендиктен озушуп.

Калбай калды таң каларлык нерселер,
Күндөр жыргал, укумуштуу эртелер.
Нурун төктү жер бетине кудайым,
Таттуу күндөр, таң-тамаша нур кечтер.

* * *

Соку минип, сок билекти камчылап,
Илим менен дүйнөнү сыйкырлап,
Дөөнү минип кызматына шай кылып,
Озуп барат, сонуп барат адамзат.

Алп кара куш, алтын балык, ажыдаар,
Чын болушту кыялдагы жаныбар.
Кудай таала кыяматтан сактасын,
Айланбасын жин-периге адамдар...

«БИЛБЕДИМ»

Түркүн-түркүн гүл ачылат жер жайнап,
Бир-бирине окшобогон нур жанат-
түр боёгун кайда алган билбедим.

Асман мухит, көкмөк дүйнө чеги жок,
Баш-аягын көрмөк да жок, жетмек жок-
чексиздикти кайдан алган билбедим.

Сан миң жылдыз жаркыраган асманда,
Түнзулматта нурун чачат ааламга-
жарык нурун кайдан алган билбедим.

Жети кабат асман бар дейт ааламда,
Бир кабаты не белгисиз адамга-
кабаттары кайда экендигин билбедим.

Бири, ургаачы, бири эркек табият,
Кошулушуп пайда болгон задият-
асылдыктын түпкү сырын билбедим.

Жер казышып, жердин ичин антарып,

Эңшерилип жердин ичи бош калып-
жер жаныбар не болорун билбедим.

Бул дүйнөгө мейманбыз дейт адамдар,
Билип туруп таң каларлык иштер бар-
сезип, туюп не жамандык билбедим.

Туулмак бар, өлмөк да бар акыйкат.
Кутула албайт бул чындыкдат адамзат-
өлүм качан, кандай келет билбедим.

Тарам-тарам жолдор кетет алыска,
Кызыктырып чакырышат сапарга-
жетер жерин, токтоор кезин билбедим.

Күн жарыктык, түн караңгы эгизек,
Кош сулуулук, кош улуулук керемет-
бир-бирине не ылайык билбедим.

Толкуп кетти көк деңиздей көңүлүм,
Ташып кетти турпатымда бар күчүм-
бул кайсы күч, кайдан келди билбедим.

Сүйдүм-күйдүм жүрөгүмдөн эргидим,
Жан дүйнөмдө жап-жаш болуп сергидим-
арзуу-аваз түбү кайдан билбедим...?

АТА-БАЛА ДРАМАСЫ

1-көрүнүш:

Наристе тили чыккан ширин бала,
Бойтойгон бала менен жапжаш ата-
келишти жаз күнүндө бак аралап,
сүйлөшүп ата-бала жолду ката...

- Бала:** - Атаке, тээтиги эмне бутактагы?
Ата: - Булбул, уулум ырчы чымчык сайраны.
Бала: - Атаке, кандай чымчык, кандай сайраганы?
Ата: - Булбул, уулум, мукамдуу сайраганы.
Бала: - Атаке, ал не чымчык, нени сайрайт?
Ата: - Булбул ал, гүлдөр анын мактаганы.
Бала: - Атаке, ал эмне...?
Ата: - Булбул уулум...
Бала: - Бутактагы...?
Ата: - Булбул, уулум...

2-көрүнүш:

Жылдар өтүү жапжаш ата карыды,
Бала өсүп киши болуп улгайды.
Жаз мезгили күндөрдүн бир күнүндө
Баягы жолдо ата-бала келетты...

- Ата:** - Көзүм жетпейт, тээтиги не бутактагы?
Бала: - Булбул ал, ырчы чымчык сайракы.
Ата: - Булбулбу, угулбайт го сайраганы...?
Бала: - Булбул дедим го, турат ана, бутактагы.
Ата: - Булбулбу шол, ырчы чымчык сайракы?
Бала: - Айттым го булбул деп, ооруттун, башты.
Ата: - Булбулбу шол...?
Бала: - Токтот, эми сураба!

АТА ЖӨНҮНДӨ БАЛЛАДА

...Балам деди, жан үрөдү аябай,
Бапестеди эч нерседен кем кыл бай.
Кабагына карап, сүйүп, үргүлүп,
Бала өстү талтаңдаган эркетай.

Карып ата, колдон-буттан күч кетти,

Эрке бала ээсиз болуп эр жетти.
Жакпай калды ата сөзү, насааты,
Кайрып сөзүн, ата дилин кирдетти.

Унчукпастан отур деди сүйлөбөй,
Жинге тийип ар нерсени жөөлүбөй.
Бергенди же, темтендебей, шүк болгун,
Жүк болдун го, же жоголбой, же өлбөй.

Мурдун чүйрүп келин дагы каалабай,
Кары чалдын аталыгын сыйлабай.
Бөлүп салды четки үйгө өзүнчө,
Карыядан ал-акыбал сурабай.

Токтогалбай боюн кары кыйналды,
Тамак күтүп, кээ күндөрү ач калды.
Алыстарга башын алып кетүүгө,
Келбей калган күчү-кубат дарманы

Кеңешишти эри-катын бир күнү,
Өлбөйт окшойт али-бери бул какбаш.
Жоготолу билдирбестен бул түнү,
Иш кылалы эч бир пенде аңдабас.

Макулдашып эри-катын шашылды,
Чалды зордоп капка тыгып салышты.
Оозун бууп капты жонго көтөрүп,
Бийик жардан кулатууга алпарды.

Жар кырынан кулатарда караса,
Кап ичинде күлүп жатат атасы.
Не күлөсүң какбаш чал деп каарыса,
Бали,-деди,-уулум, ата баласы.

Бир кездерде сага окшоп мен дагы,
Ушул жардан кулаткамын атамды.
Келме-кезек, оомал-төкмөл дүйүнө,
Туура кылдың, кулат эми, атаңды.
...Кулап ата жардан ылдый жок болду,
Ың-жаңы жок, билинбеди кабары.
Эри-катын кутулушту атадан,

Шаршарада өттү өмүр жылдары

Эстен чыкты өлгөн атасы,
Билинбеди кандай өлгөн кабары.
Үйлөрүндө эрке талтаң бир бала,
Жигит болуп, күчкө толуп келатты...

БАЛА ЖӨНҮНДӨ ДИАЛОГ

Ата болуу, милдет тукум уламак,
Өмүр жолу мына шундан ибарат.
Мээрим болсо жүрөктөрдө аеолуу,
Ата-бала акыбети акыйкат...

- Дедим: - Балам бактым, балам тактым бузулбас.
- Балам дөөлөт, балам үмүт айрылбас.
- Деди: - Бала бакыт, бактысына карап бак,
- Көп үйрүлбө, тайкы болсо таяр так.
- Дедим: - Балам ширин, балам орун басарым,
- Балам кубаныч, балам көңүл ачарым.
- Деди: - Бала ширин, боор этиң кубанычың,
- Көп ширин айтып бүтпөс арманың.
- Дедим: - Балам күнүм, балам өмүр жыргалым,
- Балам максат, балам күчүм-кубатым.
- Деди: - Башка түшсө өндөп болбос таалайың,
- Күнү келсе гарып кылар башыңды
- Бала деген жеңип болбос душманың...

БЕЙТ

Айтыларга шай болуп айтаарым менин,
Өзгөрөр өктөм мезгил кайтаарым менин.

Чандеки тоолорунда мекеним менин,
Чанделөш¹ дилгир, дилим зирегим менин.

Кыйырларга кыялап кыялым менин,
Кылчайып учкан кушка ыйлаарым менин.

Бийик жер, бийик калар бейитим менин,
Зыяратка² арзылык шейитим менин.

Жайнамазым акка бурар жүзүм менин,
Ак жолу ак, тунук дилим сүйгүм менин.

Өлбөсүм, өмүр шерик өнөрүм менин,
Тагдырым, ырыскы-насип көрөрүм менин.

Жакшылык күндөр бул-жарлыгым менин,
Жаш күнүм жараным-барлыгым менин.

Жаратканга жалбарар момунум менин,
Барлыкка шүгүр кылар топугум менин.

Аалам аман, жер кезер дербишим менин,
Асма куржун мойнумда эртеңим менин.

Асан кайгы, коркунчак жүрөгүм менин,
Аманчылык ашыгым, сүйгөнүм менин.

Бойго жеткен боз улан кез бозум менин,
Боёктуу күн, бактылуу кез достум менин.

Ызат кылдым улуулар, урматым менин,
Ыйбаа кылдым алладан ыйманым менин.

Чын дүйнө, жалган дүйнө барлыгым менин
Туйбаган туюк күндөр арманым менин.
Ынтызар-ышкы отунда жанмагым менин,

¹ Чандыгыш-эрте жазда кел\ч\ кичинекей кооз чымчык.

² Зыяратка сыйынууга.

Жаханым¹-рухум болуп калмагым менин.

Ырымдын ыйы-көксүмдө сырым менин,
Өмүрлөр азиз дегим, аярым менин.

Улуу тоолор Чандеки турагым менин,
Бүтпөс дүйнө-ардагым, аманым менин...

РУБАЯТ-ХИКМЕТ САПТАРЫ

Туйлаган тулпарым башын бурдум мына,
Туу кучак туйгунум туурун курдум мына,
Алтыным ашаарым, дабааным, кайтаарым,
Ашыглыгым, бар ышкым сизге кылды, эй!

Билсеңиз көңүл кушун таптым мына,
Барар жер-узун сапар кайттым мына,
Учкан куш алтын канат жебе жеткис,
Көк карап карегим, көзүм тамды, эй!

Бабалар үнү дилимде, өзүм мына,
Айтарга авазым, ыргагым сөзүм мына,
Деңиздей дастаным, сыймыгым, тарыхым,
Туран-түрк руху, бабам-Манасым, эй!

Алла ыраазы, мээрбан көңүлүм мына,
Алла берген насибим, өмүрүм мына,
Көрдүм, туйдум, куштар-кушбак көңүлүм,
Куш канаттуу жүрөгүм, аманым, эй!

Пурсат келди дил сагындым ачтым мына,
Паяны ²жок жеңил ойдон качтым мына,
Пайгамбар жашы бул-ойлор зияда,
Бе паян³ дилден орун таппас, эй!

¹ Жаханым-д\н\йым, аалам, барлыгым деген мааниде

² Паяны жок-акыры, жыйынтыгы жок деген маани

³ Бе паян-мазмун, маанисиз деген маани

Ойлор оюм, дүр казына каздым мына,
Кайрылып көөхару, дүрүм таптым мына,
Оздум деп, өзгөрттүм де ою пайгамбар,
Ашык дымак, менменсинген акындар эй!

Бийик-бийик ашуу-дабан аштым мына,
Кеч болбос деп сапарыма шаштым мына,
Кимдер дейин, сапарлашым менин меним,
Өмүр шерик, өзгө туйбас жакындар эй!

Таалайым-такты-бакты шүгүрүм мына,
Дилим-оюм, жел жетпес күлүгүм мына,
Күлүгүм күнүндө, кайрылбас өмүрдө,
Ганыметим, дидарга таазим кылдым эй!

Бактым издеп базарларга чыктым мына,
Балама деп, термелендим, жыйдым мына,
Кайрылбады, кеттим ката, кадыр чакты,
Бактым деген баламдан бактым-сындым эй!

Жайнамазым-ыйман, сырдашым бир алла,
Жалбарамын аман кой деп жерди мына,
Ай аман, күндөр аман, асманым аман,
Узак-узак өмүрлөр көөнүм-тындым эй...!

БИЛБЕДИМ-2

Чактар чагы, бактар багы гүлүстөн,
Кушу-кушбак, пазилет бул өмүрдөн.
Көйнөгүң кир, көңүлүң кир не ылаж¹
Пурсат кайсы, пушман кайсы билбедим.

Жан жагында бирге жүргөн табакташ,
Көңүлүмдө жакын болгон санаалаш,
Күнү келсе сатып кетер кир дүйнө-
Досуң кайсы, душман кайсы билбедим.

¹ Не ылаж-аргасыз деген мааниде

Асманы көк чексиз мухит көңүлүм,
Арманы ак, алла берген өмүрүм.
Акыйкатка жетер мүшкүл асирет-
Агы кайсы, кара кайсы билбедим.

Жолдор жолу-кан жолу дейт бул жолду,
Тарам-тарам жер өмүрдүн ордосу.
Кайчылашкан тагдыр келет башыңа,
Оңу кайсы, солу кайсы билбедим.

Заң-заманы, акыл-эстин аманы,
Озуп кетти адамзаттын амалы.
Оюп жатат, союп жатат, тынчыбайт-
Пайда кайсы, зыян кайсы билбедим.

Көкүрөгү, көксү-дилге, ыйманы,
Наристедей момундуктун асманы.
Ызат-ыйбаа бир-бирине бе урмат,
Улуу кайсы, кичүү кайсы билбедим.

Базарларда бакылдаган аялдар,
Көйнөгү жок, шым кийишикен катындар.
Үй күчүк эр, бейбаш зайып күчөгөн,
Эри кайсы, катын кайсы билбедим.

Бак талашкан, так талашкан сугалак,
Өзүм деген, өзгө билбес көрнамак¹,
Жакшылыктын жары болбос, баш болбос-
Зору кайсы, кору кайсы билбедим.

Бөрү келсе кыргын болор короого,
Бейбаш келсе чуу түшүрөр ордого.
Оолжубай оомат кетип эл-жерден,
Акыл кайсы, ары кайсы билбедим.

Аалым деген наамы алай² даража,
Акыл берип артык жолун таппаса,

¹ Кърнамак-жакшылыкты билбеген, кьк\рьг\ кър д.м.

² Алай-жогорку деген маани

Барар жери, багы күңүрт келечек
Аалым кайсы, таалим кайсы билбедим.

Корсулдаган кокуйлар бар жанында,
Тең каралбас сокурлар бар араңда,
Манкурт болгон түбү ойнор бенамыс¹
Тили кайсы, дили кайсы билбедим.

Алып сатар, алдап сатар дүнүйө,
Пулга айланган тагдыр жетер түбүнө,
Акыбетсиз, аеосу жок мыкчыгер,
Таалай кайсы, тагдыр кайсы билбедим.

Көңүлүмдө куштар гүлүм соолуду,
Адеби жок ноомарт² дилим оорутту,
Кетким келди алыстарга баш алып,
Зары кайсы, зору кайсы билбедим.

Таң каларга калбай калды эч нерсе,
Ышкы-кумар солгун кечей сезимде,
Бардыр өмүр, аалам мухит түбөлүк,
Бүгүн кайсы, эртең кайсы билбедим.

Курсан Пахыр Чандекимин бир киши,
Достум болгун сырдашайлык сыр билги,
Оомал-төкмөл бирдей турбас бул дүйнө,
Кайсар кайсы, оосар³ кайсы билбедим...

ТАБЕРИК

Өмүр мага, мен өмүргө таберик,
Үмүт байлап, жарыктыкка бар келдик.
Күтүп-күтүп, сагынычтар аялуу,
Өткүн мезгил кадырларга жетпедик.

Жаным менин жылт этерге бир учкун,
Жамгыр суудай, көз жашымдай бир тамчы.
Көзгө илешти кайып өпкөн боз туйгун,
Чарк айланып кезип келген ааламды.

¹ Бенамыс-намысы жок деген маани

² Ноомарт-сарае, коркок деген маани

³ Оосор-тарынчаак оома деген маани

Көргөндөрүм жарыктыкка бир келип,
Көңүлүмдүн ыйык нуру таберик.
Жаным менен кошо жанар рух болуп,
Мухиттерге жанып кайта келгилик.

Сүйгөн күндөр, сүйбөй өткөн көргүлүк,
Жетер жерге арыбаган сур күлүк.
Сүйүп, күйүп күлү калган дүйүнө,
Тирүүлүктүн өзү чексиз сүйгүлүк.

Шерик болгон ажырагыс махабат,
Жылдыз толгон айлуу түнгө кетейлик.
Куштар болдум өмүрүмө, өзүмө,
Бул насибим-тагдырымдан таберик.

СЫРДАШТАРГА

Сырдаштарга сырым калды сыяйы¹,
Сулууланбай жүрөк кургур анайы².
Сырдашарга көңүл өнөк таппаган,
Сыйлашардын сулууланды арманы.

Көкмөк гүлүм-көңүлүмбү көктөгү,
Чанагында сапсар³ боёк сүйүүбү?
Зарыктырган белгисиз бир дүнүйө,
Кагылыштан сезим үйү өрттөндү.

Кеттим эми жыйып көпүрө-төшөгүм,
Мустар⁴ болуп калар мында өнөгүм.
Ачылбаган сандыктагы түр болуп,
Купуя-кулп-айтылбаган сөздөрүм.
Жылдыз учса зыр дейт түшөт жүрөгүм,
Коркунучта көктө көктөм көңүлүм.
Жаракалуу жүрөк түшкүр жаралуу,
Сырдашарга муктаж менин өмүрүм.

¹ Сяйы-ашкере эмес, бир калыпта деген маани

² Анайы-эпчил эмес, аёноо чалыш

³ Сапар-кызыл, сары аралаш т/с

⁴ Мустар-капа болу, осолдоо д.м.

Айтайын сөз, менден алдың сен башта,
Ганыметим дидар сыйы сырларда.
Сулуулансын дүрү-дүйнө жарыктык,
Сырларыбыз айланышып ырларга.

РУБАЯТ-БЕЙТ САПТАРЫ

Рубаятым рухумдур, бейтим-бейишим,
Жүрөгүм акыйкаты, туйгандары.
Көз нурумдур көрүп дүйнө кезерим,
Көк деңиздин толкуп-ташып турарлары.

Бул менин деңизим, тереңи өзүм,
Көк толкун көңүлүмдүн шапарлары.
Агыш нур, ак таңда сергеги сөзүм,
Ааламга алып чыгар сапарлары.

Гамгын¹ болбо, шат бол өзүң мейманым,
Бирер түркүн бул дүйнө жалганым.
Көрүп-көрүп, сүйүп-сүйүп кучактап,
Ганыметим доору-дооран сайраным.

Ыйламакка көкүрөктө көз жашың,
Ачылмакка келди көңүл сырларым.
Акыр арман, көйгөйү көп дүйүнө
Көз жазгырган айла-амал, найраңым²

Жалган айтып ганымдарды³ алдадым,
Алдадым деп кубанбадым, аядым.
Аеолорум напи⁴ тийбес өмүргө,
Күчөп барат күнөө жыйган арманым.

* * *

Жаман айтпай, жакшы жок дейт меселде,
Жаман да бар, жакшылык бар эзелде.
Бе озурдун озуру бар артында,
Жакшылык күн тагдырыма келет де.

¹ Гамгын-муёайым, кабатыр ой д.м.

² Найраё-кутулуп кет\\ \чн жасалган ойло-аракет д.м.

³ Ганымдар-момун адамдар д.м.

⁴ Напи-пайдасы, кайрыма д.м.

Ооруу берсе шыпаа берер кудайым,
Пайсал¹, кылгын, эртеңкиге гам жебе.
Парвейиштеп², сүйүп мени жараткан,
Жакшылыгын жалгыз өзү берет де.

Напси балаа³-сугалактап сук болбо,
Суктук арты мүшкүл болор эртеңге.
Тани саат⁴ түмөн байлык тендешсиз,
Азы, сазы өмүрүмө жетет де.

Күнкөр болбо, какач басып кир болбо,
Арууланып алла болсун дилиңде.
Тилегениң берер алла кур койбос,
Жаратканым жалгыз өзүң медет де.

Көңүл назик, бейиштеги гүл азиз,
Абайлаган ызат-урмат тилиңде.
Бекасыет⁵, кунары жок сөздөрдөн,
Тирүүлүктүн куну, куту кетет де...

* * *

Тоюп-тоюп көрөйүн деп жүзүңдү,
Өспөс кылып жагып койдум үмүттү.
Сүйүнөргө сүйүктүүсү көңүлдүн,
Жүздөштөргө махабатым макул де.

Сагынычтан саргайган жүз аеолуу,
Ынтызарлуу ышкы жолу азаптуу.
Жомоктогу сүйүшкөндөр алыста,
Жомок жолу теңсиз аруу, ыйман де.

Эрте жазда гүл ачылар кырларда,
Дүрү-дүйнө, түркүм түстүү ыраңда.
Сүйөрүңө тандап көңүл арзыган,
Үрдүн гүлү ышкым, арзуу гүлүм де.

¹ Пайсал-к|г|, сабыр кылуу д.м.

² Парвейиштеп-багып, карап д.м.

³ Напси бала-каалоо, кумар д.м.

⁴ Тани саат-ден соолук д.м.

⁵ Бекасыет-касыетсиз д.м.

Агарган таң актык берер ааламга,
Күн бактылуу арзуу берер адамга.
Жер Энеге таазим кыл да сүйүнчүн,
Бул бактылуу күндөр менин күнүм де.

Аманчылык-айың, күнүң, өмүрүң,
Бакты-тактың көрүп көзүң сүйөрүң.
Аман болсун бут табият, ааламзат,
Жараткандын барлыгына шүгүр де...

ДОСУМ

Мингениң чет эл машина, досум,
Мияриң¹ жыргал ашына, досум.

Жалтылдайт үйүң хан сарай, досум,
Алыстап кеттиң чакырбай, досум.

Болтойгон аппак зайыбың, досум,
Тапканың, дүйнөң, кайыбың, досум.

Андаша² кылбай, аябай, досум,
Алгыр бир болуп алыпсың, досум.

Катар-катар магазин, досум,
Каражат кайдан табылды, досум.

Кыздарды сатып чет элге, досум,
Кыянат кылдың өз элге, досум.
Сугалак болдун, сук болдун, досум,
Сураксыз күнгө туш болдун, досум.

Дүйнүйө душман билбедин, досум,
Дос-жарды көзгө илбедин, досум.

Куйругу болдун башканын, досум,
Кур дүрмөт болду атканың, досум.

Жүргөнүң күндө зыяпат¹, досум,

¹ Мияриё-чегие, жеткен жериё д.м.

² Андаша-уялуу, иймен\ д.м.

Аж сапар кылдың зыярат², досум.

Беш убак намаз парз экен, досум,
Адамга адам карз экен, досум.

Көрсүн деп кудай көз берген, досум,
Сүйлөсүн деп сөз берген, досум.

Эл бөлгөн иштер адабат³, досум,
Жамандап айтса гылапат⁴, досум.

Адалдан таап бай болгун, досум,
Байлагың кимге кызганыч, досум.

Бейнамаз көңүл кир экен, досум,
Беш күндүк өмүр шул экен, досум.

Дидарга дидар ганымет, досум,
Жакшылык иштер акыбет, досум.

Бетиңе айттым жашырбай, досум,
Ак жолго түшкүн адашпай, досум.

Досум бир досум, досум деп, досум,
Достон бир көңүл толсун деп, досум.

Акылдуу ойлоп өзүңдү, досум,
Артык ойлоп сөзүңдү, досум.

Барыга азыр пайгамбар досум,
Ачып жүр аста көзүңдү, досум?

Манчыркап көзүң май басып, досум,
Маалкатып жай басып, досум.

Текебер болбой, тең болгун, досум,
Тетушка көңүл кең болгун досум.

¹ Зыяпат-сыйлоо, сый тамак, коноктоп сыйлоо д.м.

² Зыярат-белгил\ мазар, ыйык жерлерге барып сыйуу д.м.

³ Адабать-каршалашуу, болуп ж\р\ д.м.

⁴ Гылапат-ушактоо, жамандоо, арттан сөз айтуу д.м.

Мансаптуу байлар жолдошуң, досум,
Жогортон болуп колдоочуң, досум.

Элезден карап тиктейсиң, досум,
Адамды көзгө илбейсиң, досум.

Жүрөлбай калдык жанашып, досум,
Дил жарыбай, адашып досум.

Бөлүнсө бөрү жеп кетет, досум,
Бөлөккө анча кеп кетет досум.

Кудайым эстен чыкпасын досум,
Достук бир сөзүм тыңдагын досум.

Маңдай тер менен нан таап досум,
Адалдап баккын балдарың досум.

Жаз айланып күз болот досум,
Достуктун көөнү түз болот досум.

Дос болсо ырың жок досум,
Жүрөгүң толо ырың жок досум.

Мейманчылык өмүр бул досум,
Меймандай болуп кетейли досум.

Арамдан тапкан байлыгың досум,
Арамы¹ кылат балдарың досум.

Арамдабай ак кылып досум,
Адал бир жашап өтөлү досум.

Сенин оюң ким билбейт досум,
Заңгарлар² сөзгө ишенбейт досум.

Зыялы³ адам азада досум,
Зыярат күндөр көп жаша досум.

ӨЛӨҢ

Ашып келдим Алоодун даваныдан эй, эй,
Ашыктыктын арзымант⁴ амалдыдан эй, эй.
Ай тамактуу, кымча бел жамалыдан эй, эй,
Азыр кылган көңүлдү паймалыдан⁵ эй, эй.

Кадамы гүл, бою гүл сымбатыдан эй, эй,
Кагып койсо каштары кымбатыдан эй, эй.
Кымча бели бир тутам кумарындан эй, эй,
Күлгүчтөрү күйдүргү жыпарындан эй, эй.

Кыя багып караса күйүп кеттим эй, эй,
Не кыларым билалбай эсим кетти эй, эй.
Жаштыгымбы, мастыгым билалбадым эй, эй,
Жайрап жанып жалындап сүйүп кеттим эй, эй.

Ашып келдим Көкчө тоо даванында эй, эй,
Көк өтүгүм жыртылды таманыдан эй, эй.
Өз журтумда өнүм жок кандай кылам эй, эй,
Жарак-жарак пулдарды кандай табам эй, эй.

¹ Арамы-ак никесиз, башка бир жактан болгон бала д.м.

² Заёгарлар-уятсыз, сөз ытпыс адамдар д.м.

³ Зыялы-билимд\, маданияттуу адам д.м.

⁴ Арзымант-арзуулуу д.м.

⁵ Паймалыдан-ың\нь тарткычтыгы д.м.

Той кыларга тояна¹ сармаясы² эй, эй,
Кыйла болор кумар көз сыянасы³ эй, эй.
Парвей⁴ кылбас мындайга кыялымдан эй, эй,
Адия⁵ келер аянбас тууганымдан эй, эй...

Той-тойлойлу жайлоодо кымызы бар эй, эй,
Кылык кылган куштарлуу кыздары бар эй, эй.
Өлөң айтып жаштары жазылышсын эй, эй,
Кыз-жигиттер бир-бирин табышышсын эй, эй.

Эгиз жайлоо Кушконок арчалары эй, эй,
Тойго келген кыздардын кыялдары эй, эй.
Аппак-аппак ак өргөө үйлөрдөн эй, эй,
Көңүл кушун көтөргөн күүлөрдөн эй, эй.

Жар-жары жар, кыз авазы кумар эй,
Кыз жигитке, жигит кызга куштар эй.
Кадамдары пайкадам⁶ келин келер эй, эй,
Сүйлөөсүндөй сымбаттуу күйөө келер эй, эй.

Чымылдыктуу⁷ паризат жыпарлары эй, эй,
Кош канаты ийишкен кумарлары эй, эй.
Куп жарашкан куш боолуу куштарлары эй, эй,
Кошулушкан жылдыздуу асмандары эй, эй.

...Өлөң-өлөң айтайын кыздай кылып,
Тегирменден чыгарган ундай кылып.
Күмүш сырга кулакка тагып алып,
Дубана бол өлөңдү сүйүп калып...

¹ Тояна-тойго арналган нерсе д.м.

² Сармая-катажат д.м.

³ Сыянасы келиндин туугандарына бериле турган пул д.м.

⁴ Парвей-кыжаалат болбоо, коркпоо д.м.

⁵ Адия-туугандардан берилл\ч\ жардам, таратуу д.м.

⁶ Пайкадам-ооматтуу, жакшылыктуу д.м.

⁷ Чымылдыктуу-келин-к\йгыг\ тартылган кышгыг д.м.

ДААВАТ

Акка кир аңда актык дүйнөнү,
Ак-алланы көңүл өңү, сүйгөнү.
Ак-акыйкат, акыйкат ак, аруулук,
Ак-алланын руху-нуру көктөгү.

Аппак кардан кирсиз дүйнө көрдүңбү?
Ак жолунда аруулукту сездиңби?
Ак жашасаң, аппак болсо көңүлүң
Алла раазы, агарган ак дилиңби?

Ак сүт берген эненди эсте дуа кыл,
Ак эмгектүү агаңды эсте дуа кыл.
Адам кылып бул дүйнөгө келтирген,
Ата-эне улуу затка таазим кыл?

Ажал жетсе күндөрдүн бир күнүндө,
Ак кепинде көмүлөргө топук кыл.
Ак никеден өнүп-өсүп көбөйүп,
Адалдыкка кеткен жолго шүгүр кыл.

Акыл, өнөр берген касыет,
Адамзатка мээrimi бул керемет.
Аруулантып сага берген өмүрдү,
Ак жашашаң аллага бул бир белек.

Үмүт менен жер айдашат адамдар,
Үмүт менен үрөн себет адамдар.
Үмүт берген өлбөстүккө кудайым,
Үмүт менен жашап келет адамдар.

Үмүт менен жан жараткан кудайым,
Рух-нурунан сүйүү берген адамга.
Аңдап баарын актаар деп үмүтүн,
Акыл-эсин үстүн кылган ааламды.

Аалам ээси руху нур бир кудайым,
Аман кой де, жыгыл парзың намазга.
Арбагына пайгамбардын таазим кыл,
Алла раазы момунуна-адамга!
Алла таануу-аалам таануу акылда,
Алла таануу-өзүн таануу адамда.

Арам ойлуу ыйманы жок тикебер,
Алып келер кыямат күн заманга.

Шүгүрүм бул-тилде калма шаадатым¹,
Сабырым бул-дилде дайым кудайым.
Озгун эмес, бозгун эмес бул дүйнө,
Акыйкаттын амалыдар дааватым.

ДОБОГЕР

Курулду ордо ичине бир сарай,
Көркөмү көз тайгылтар таң калдырар.
Көргөндө куштар болуп имаратка,
Кубанып, курсант болду бут адамдар.

Күрөшүп, кайыл келип усталыкка,
Баш ийип, бар өнөргө, сулуулукка.
Сый менен, сыймык менен кубанышып,
Турушту мында келген журт башылар.

Чакыртып усталарды, кургандарды,
Сый берип, сыйлык берип узатышты.
Кызыгып баш устага хандын өзү,
Чакыртып жеке өзүн кабыл алды.

Билмекке кандай адам, дили кандай,
Ак жолунда курулдубу бул сарай?
Уккун деди, улуу устам өнөрпоз,
Собол берем өзүңүзгө мен мындай:

Диниңиз ким, дилиңиз ким, парзыңыз,
Бул өнөргө кимден дуа алдыңыз?
Билбейм деди уста, билбейт экенмин,
Дува эмне, кандайлыгын парзыбыз.

Өнөр билем, үйрөнгөнмүн илимди,
Кереги не мага андан башканын.
Өнөр өйдө, илим өйдө, жаңыча,
Дува эмне, кереги не намаздын?

¹ Калма шаадатым-келме келтир\| лаиллаха иллала мухамадан расулалла

Жоопту угуп каарданды падыша,
Динсиз, дилсиз кандай адам арамза?
Курган сарай кандай жакшы болбосун,
Напи¹ тийбес келечекке, адамга.

Чакырттырды желдеттерин заматта,
Алгыла деди, муну дарга аскыла!
Динсиз, дилсиз кереги жок устанын,
Үлгү болсун мындан кийин башкага!

Дар курулду асуу үчүн ортого,
Эл жыйылып асылганды көрүүгө.
Бүт эмгеги учуп-күйүп обого,
Ишен албай турду уста өлүмгө.

Окууда эле жалгыз уулу устанын,
Кабар жетти асылаары атанын.
Шашкан бойдон жетип келди жанына,
Адам асчу моюнтурук дарганын.

Жарый кылды жарандарга топтолгон,
Хан вазири окуп өкүм буйрукту.
Хан сарайда курган уста гайрыдин,
Ою бузук, тан² албаган кудайды.

Аткарбаган мусулмандык парзыны,
Оозунда жок ыйык келме шаадаты.
Дили арам, моюн сунбас текебер,
Окубаган өмүрүндө намазды.

Билбейт такыр мусулмандык парзыны,
Моюн сунбайт улуу рухка-аалага.
Момундукка айтып дилин үндөгөн,
Ханга айтты моюн толгоп кыяша.

Хан жарлыгы-дарга асуу жазасы,
Ак жолунда ыйык ислам курбаны.
Парзын кылсын ар бир момун мусулман,

¹ Напи-пайдасы д.м.

² Тан, тан албаган-ишенбеген, моюнга албаган д.м.

Бузулбасын момундуктун мийзамы.

Аскын деди, буйрук болду желдетке,
Желдет колу сыйыртмакты саларда,
Топ ичинен атып чыгып чөгөлөп,
Ханга ыйлап буркурады бир бала.

Өкүмдарым, улуу затым, ракым кыл,
Дарга аспа бул бечара атамды.
Билбей туруп күнөө кылса өмүрдө,
Күнөөлүү деп өлтүрбөстүр адамды.

Хан ошондо таң калды бул абалга,
Көңүл бурду көз жаш төккөн ыйына,
Билбегенге ким күнөөлүү анда деп,
Суроо берди мөгдөп турган балага.

Үйрөтпөсө бала кезде айтпаса,
Кулагына кумдай кылып куйбаса,
Кайдан билет калыптанып дүйнөсү,
Дини кайсы кабары жок жаш бала.

Чын күнөөлүү атам эмес, атасы,
Кечирилгис өмүрүндө катасы.
Ассаң аскын атамды эмес атасын,
Кечир ханым билалбаган атамды!

Ойлонду хан, кайтты өкүм буйруктан,
Таасир алды зарлап турган баладан.
Тапса дагы, бакса дагы, улгайтса,
Гайрыдиндик айыптуулук атадан...

Эскермелер үчүн

Мазмуну

Үмүттүү күндөр.....	5
Рубаилер.....	7
Эл акыны Э. Эрматовго.....	13
Төрт саптар.....	13
Сегиз саптар.....	17
Билбедим.....	19
Ата-бала драмасы.....	21
Ата-бала драмасы.....	21
Бала жөнүндө диялог.....	23
Бейт.....	24
Рубаят-Хикмет саптары.....	25
Билбедим – 2.....	26
Таберик.....	28
Сырдаштарга.....	29
Рубаят-Бейт саптары.....	30
Досум.....	32
Өлөң.....	35
Даават.....	37
Добогер.....	38

Таберик
На кыргызском языке
Для молодежи

Издательство «Book-blank»

Редактору: **Сабыралы Абдукаримов**
Техн. Редактор: **Акылбек Тойчубаев**
Корректору: **Жаркынай Дадаева**

Терүүгө берилди 20.06.2012. Басууга 28. 08. 2012 ж.
Кагаздын форматы 84x60. ₁₁₆ 2,75 б.т. Буйрутма №55. Нускасы 500.
Ош шаары, Курманжан-Датка көчөсү 236.